

Rozhovor s Ladislavem Hejdánkem o Patočkovi [Pavel Ryjáček]
Ladislav Hejdánek

- ◆ rozhovor, česky, vznik: 2010
- ◆ interview, Czech, origin: 2010

Rozhovor s Ladislavem Hejdánkem o Patočkovi [Pavel Ryjáček] [2010]

[strojový, neredigovaný přepis – model Gemini 3 flash – únor 2026]

--- (WS330023_cleaned.flac) ---

Hejdánek: Neměl Masaryka... Patočka, zdá se, neměl Masaryka rád, nebo přesně řečeno, neměl tendenci cenit Masaryka jako *filosofa*. Tak já jsem mu třeba vyčítal vždycky, když několikrát k tomu došlo, že prohlásil, nebo dokonce napsal, že největší výkon filosofický Masarykův bylo založení státu.

Tak já jsem to chápal jako tak trochu urážku, protože především *filosof* nemá zakládat státy. A pokud je zakládá, nebo je chce ovlivňovat, tak většinou to s ním dopadne jako s Platonem, když se pokoušel taky. A zadruhé, vždyť přece Masarykovi se nepodařilo pořádně ten stát založit, ustavit. Masaryk o tom měl sám pochybnosti. Masaryk věděl, že republika, jaká tehdy byla, nemůže sama o sobě obstát. On to věděl jako zkušený politik, ale také jako dobrý žák Palackého.

Palacký kdysi, pro Palackého taky se vyslovil dvojím způsobem, že? Ale kdysi dávno na začátku, tak Palacký prohlásil, že kdyby Rakouska nebylo, tak bychom ho museli vytvořit. No a Masaryk si to dobře pamatoval. A první, co udělal, když to vypadalo, že uspěje – uspěl tehdy u tehdejšího amerického prezidenta Wilsona – a Wilson tomu bránil, nějaké založení samostatného českého státu, to neměl v úmyslu. Wilson byl přesvědčen, že musí znovu vzniknout Polsko. A to byla jediná věc, co byl ochoten přijmout, že část Polska, které bylo součástí Rakouska, že by s jinou částí Ruska, že by prostě bylo vytvořeno znova Polsko po tom trojím dělení. To byla jediná věc a jinak chtěl zachovat Rakousko. Byl to rozumný plán nebo rozumná myšlenka, protože my dnes vidíme daleko lépe, než se to vidělo dříve, že to opravdu ohrozilo Evropu, ten rozpad Rakouska.

Nejde o to, jak my jsme se k tomu stavěli. Jde o to, že vznikla jakási otevřená situace, kdy byla jenom otázkou času, kdy se opět velmoci pokusí nějak tuhle část Evropy získat pod svou dominanci. No a také Masaryk, když konečně dostal souhlas Wilsonův – píše o tom Kozák v knížce, kterou kdysi psal za druhé světové války v Americe a jejíž výňatek nebo jakýsi výcuc, jako stručný výtah vydal v *Melantrichu* na konci toho, v tom pražském jaru. Tak tam píše o tom, že Wilson mu to sám ani neřekl, protože pořád byl proti tomu, a poslal za ním nějaké senátory, kteří ho přesvědčovali, Masaryka, aby iniciativně vyhlásil svobodné Československo, republiku.

A Masaryk se nejdřív přesvědčoval, jestli to není nastrčený nějak, no ale ve chvíli, kdy zjistil, že skutečně americký prezident změnil svou koncepci a že je ochoten to Rakousko pustit, nechat rozpadnout, no tak po domluvě telegraficky s Benešem, který byl v Paříži, přes noc dali dohromady tu slavnou deklaraci washingtonskou a druhý den to vyšlo. A první, co v nejbližších dnech Masaryk udělal, že se domluvil se zástupci jiných národů či států, nebo spíš národů, společností, od severu až na jih, od Finů až po Řeky. Vynechal ovšem jenom Maďary. Tehdy to vypadalo, že s Maďary se nedá jednat.

Začal se s nimi radit, svolal jakousi malou konferencičku a po nějakém čase velkou konferenci a chtěl vytvořit něco jako konfederaci malých států mezi Ruskem a Pruskem, tedy Německem. A tohleto byla Masarykova koncepce, kterou vydal v Petrohradě v knížce *Nová Evropa*, rusky v prvním vydání, ještě za války. Česky to vyšlo až po řadě let. Politici světoví to četli a tohleto byla Masarykova koncepce. To se mu nepovedlo, hlavně teda vinou Poláků, protože Poláci nechtěli se ničeho takového zúčastnit, chtěli být sami jednou z velmocí. No a z toho plánu Masarykovi zbyla Československá republika, která nebyla v dané geopolitické situaci schopna přežít při nějaké konflagraci, a vedle toho Malá dohoda, dohoda s Rumunskem a s Jugoslávií. Tedy říci o tom, že toto je největší *filosofický* výkon Masarykův, i po věčné stránce, je vlastně urážka.

Jiný hlas: Nicméně sám Patočka se taky vlastně stal jedním z těch, kteří měli možná u českých *filosofů* do jisté míry typický osud, že nemohl zůstat jen u *filosofie*, ale musel se taky zabývat otázkami státu a politiky a podobně.

Hejdánek: Samozřejmě *filosof* každý se musí zabývat politickou situací. Pokud *filosof* nedbá politické situace nebo straní se, zaleze si někam a nemá zájem, vyhýbá se, no tak to je selhání *filosofie*. Protože *filosofie* znamená vždycky vztah k celku a jakmile z tohoto celku je něco opomenuto nebo vyňato, tak je

to hrubá *filosofická* chyba. To ale neznamená, že *filosof* se má sám aktivně pouštět do politické práce, stát se politickým funkcionářem, stát se profesionálním politikem. Když tohleto *filosof* udělá, tak samozřejmě také vlastně tu *filosofii* nějakým způsobem zradí. Protože politik nikdy nemůže dbát všeho. Politik vždycky musí více nebo méně hledět k tomu, do jaké situace zasahuje a jak naši politikové, pseudopolitikové říkají, co je průchodné. Pro *filosofa* nikdy není otázka, co je průchodné. Otázka je, co je správné, co je pravdivé. A pokud to není průchodné, no tak je potřeba tu cestu razit. Na to ale nikdy politik nemá čas. Takže politik vždycky je nějakým způsobem nevěrný *filosofii*, i když je *filosoficky* vzdělaný. Ale přitom při všem politika a *filosofie* mají cosi společného. Totiž že to nejsou takové specializované úzkokolejné odbornosti. Také politik musí pěstovat svůj vztah k celku. My dnes vidíme, jak naši politici tohleto nedokáží. Jak naši politici dělají vždycky jenom něco a nemyslí zejména do budoucnosti, ale nemyslí na celou řadu věcí, které se jim ohlásí většinou až teprve při nějakém průšvih. Takže je jakási blízkost mezi *filosofií* a politikou. *Filosof* musí vždycky rozumět politické situaci. Když se *filosof* v odhadu politické situace zmýlí, tak je to vždycky velká hanba, která mu zůstane připisována ještě po staletí. Jako například Heideggerovi.

Jiný hlas: Říká se, pane profesore, že všichni současní zajímaví čeští *filosofové* jsou tak nějak žáky Jana Patočky. Je to pravda?

Hejdánek: V jistém smyslu je nepochybné, že Patočka na *filosofický* svět český měl obrovský vliv. Ale nedá se to tak jednoznačně vyložit, že ten Patočkův vliv spočíval v tom, že razil nějakou *filosofii*, která uspěla. Já se obávám, že Patočka se svou *filosofií* moc neuspěl. Patočka uspěl v jedné věci. On jako mladý student se seznámil v cizině, dokonce to bylo ve Francii kupodivu, s Husserlem. Potom za Husserlem jezdil nějaký čas studovat a celoživotně se rozhodl orientovat Husserlovským způsobem, to jest stal se *fenomenologem*. A Husserl ho měl velmi rád už také proto, že ho považoval za rodáka. Husserl se narodil na Moravě a měl za to, že bylo-li to v Čechách, takže je jeho rodák. Po té stránce byl větší vlastenec než řada Moraváků dneska, kteří se chtějí oddělit. Naštěstí jich moc není a už to utichlo.

Husserl věnoval Patočkovi pultík, který se stavěl na stůl, protože se studovalo, četlo se ve stoje, považovalo se to za nezdravé sedět. Tedy Masaryk měl pultík, který když odcházel, tak věnoval Husserlovi a Husserl ho zase věnoval Patočkovi. A věnoval mu ho se slovy, aby se pokusil, aby se *fenomenologie* dostala zpět do svého rodiště. A Patočka skutečně udělal, co bylo v jeho silách. A už když byl v šedesátých letech na *Filosofickém* ústavu, tak tam udělal všechno pro to, aby z těch mladých nadějných šikovných marxistů udělal *fenomenology*. To se mu ovšem nepovedlo v pravém slova smyslu. Nepodařilo se mu z nich udělat *Husserliány*, ale podařilo se mu hodně z nich udělat *Heideggeriány*, což je také druh *filosofie*. Heidegger byl Husserlův žák.

Tohleto je velký Patočkův čin. Bohužel ta naše *fenomenologie* je ještě taková nedochůdná, ale to se může časem zlepšit. Patočka však vytvářel jakési nové prostředí a měl vliv i na ty, kteří se nedali ani na Husserla, ani na Heideggera. A v tomto smyslu Patočka ovlivnil naše prostředí *filosofické*. Za daných okolností asi víc nemohl udělat, protože to bylo v době, kdy tady vládl *marxismus*. Ovlivnil co do úrovně. Bohužel česká *filosofie* nikdy neměla takovou úroveň jako měly světové *filosofie*, třeba ve Francii, v Anglii nebo zejména v Německu. Německo na nás mělo velký vliv, ale nikoliv v tom zvedat odbornou úroveň. Naši *filosofové* byli vždycky nějak politicky aktivní, ale vedlo to spíš k tomu, že zároveň ve své *filosofii* trochu zpovrchněli.

A my tady opravdu v české literatuře máme, zejména v tom 19. a 20. století, máme velmi málo kvalitních, dobře promyšlených a postavených takových základních *filosofických* děl. Téměř žádné. A tohleto se po Patočkově působení změnilo v tom smyslu, že už máme pro to cit, že když se něco *filosofického* dělá, tak to musí být uděláno pořádně, že to nejde udělat jenom v nějakých přednáškách a drobných brožurkách, ale že to musí být důkladná studie.